

De Stemming van 26 mei 2019

In een aparte notitie heb ik een analyse uitgevoerd van de uitslag van de verkiezingen voor het Europese Parlement. <http://bit.ly/2WrC65N>, Het betreft met name het effect van de opkomstdifferentiatie en van het Frans Timmermans effect.

Hoewel de uitslag zelf sterk afwijkt van een uitslag als dit Tweede Kamerverkiezingen geweest zouden zijn, kan een verkiezingscampagne en de debatten wel invloed hebben op de posities in het electorale krachtenveld van een kiezer en op de toekomstige positie van politieke partijen.

Ten aanzien van de huidige en toekomstige electorale ontwikkelingen in Nederland zijn de volgende conclusies te trekken na donderdag jl.:

- De PvdA verdwijnt langzamerhand van het electorale strafbankje, waar het eigenlijk al in 2013 op terecht was gekomen, na de vorming van het VVD-PvdA-kabinet. Niet alleen zichtbaar via de uitslag van EP2019, maar ook zien we dat inmiddels bijna 25% van de kiezers de PvdA een kans geeft op een stem. Sinds juni 2013 heeft de PvdA niet meer op de 16 zetels gestaan, die we vandaag meten.
- Aan de positieve electorale flow, waarin FVD zat, is -vooralsnog?- een eind gekomen. De uitslag van ruim 11% bij de Europese Parlementsverkiezingen komt voornamelijk door de lage opkomst onder de eurosceptische kiezers, dus die is niet maatstafgevend. Maar toch zien we wel FVD kiezers van 20 maart jl. die terugkeren naar VVD en CDA. Daarom een 3 zetels lagere score dan vorige week (24).
- Hoewel de uitslagen van SP en PVV bij EP2019 negatief zijn beïnvloed door zowel de lage opkomst (PVV) als het Timmermans-effect (SP) zien we wel dat PVV en SP langzamerhand weggezakt zijn naar een niveau, waarop ook ChristenUnie en Partij voor de Dieren zitten (5% = 8 zetels).
- D66 heeft duidelijk de positie ingenomen, die de PvdA had in de periode 2013-2017. Junior partner in het kabinet, zonder echte steun mee van het eigen electoraat. De uitslag van D66 van EP2019 is 9% lager is dan die van EP2014 (toen D66 15,5% haalde, in de oppositie zat en de grootste werd). De scores van D66 schommelen nu rond de scores van de PvdA tussen 2014 en 2018 in de peilingen (10 zetels).
- Volt heeft een verdienstelijk resultaat behaald met een score dicht bij de 2%. Het geeft aan dat er nog steeds ruimte is voor nieuwe partijen. Het zou me niet verbazen als deze partij (of een variant ervan) aan de Tweede Kamerverkiezingen gaat meedoen.

Als we naar de peiling van deze week kijken, zien we een patroon, dat best eens karakteristiek zou kunnen worden voor de electorale situatie tot aan (en na) de volgende Tweede Kamerverkiezingen (in 2021 of eerder): Een kopgroep van 5 partijen die hoger scoren dan 15 zetels. Van rechts naar links: FVD, VVD, CDA, PvdA en GroenLinks. Deze partijen halen samen circa een derde van de stemmen en zetels. En we zien een peleton van 8 partijen, die duidelijk kleiner zijn en die samen ongeveer een derde van het electoraat achter zich hebben.

De verhoudingen binnen de kopgroep zullen bij de volgende verkiezing ook opgeschud worden door een nieuwe leider bij het CDA. Ongeacht of het Hoekstra of De Jonge zal zijn, het zal de electorale positie van het CDA, fors kunnen doen veranderen met een grote impact op electoraal concurrerende partijen. (En niet alleen binnen de kopgroep).

Het feit dat, ondanks de bemoeienis van Premier Rutte in de laatste week van deze verkiezingen, de VVD toch weer "maar" 15% haalde, geeft aan dat -zeker met een sterke concurrentie van CDA en FVD- de VVD het gevaar loopt in een vergelijkbare positie te komen als het CDA in 2010 en de PvdA in 2002 en 2017.

Met een PvdA, die blijkbaar ook weer serieus electoraal "in the picture" is gekomen, gaan we duidelijk een nieuwe electorale fase in tot aan de volgende verkiezingen in Nederland.

Peiling Zetelverdeling

	zetels	TK2017	19-5-2019	26-5-2019	Versch. t.o.v. vorige week	Versch. t.o.v. TK2017
VVD	33	25	25			-8
FVD	2	27	24		-3	22
PvdA	9	15	16		1	7
GroenLinks	14	15	16		1	2
CDA	19	15	15			-4
D66	19	11	10		-1	-9
PVV	20	8	8			-12
SP	14	8	8			-6
Partij voor de Dieren	5	8	8			3
ChristenUnie	5	7	7			2
50PLUS	4	4	5		1	1
DENK	3	4	4			1
SGP	3	2	2			-1
Overige partijen		1	2		1	2
Totaal	150	150	150			
Coalitie	76	58	57		-1	-19

In de rapportage van vandaag zullen we ons richten op een aantal opvallende bevindingen uit het onderzoek dat uitgevoerd is op de verkiezingsdag onder circa 10.000 Nederlanders.

- zie de volgende pagina

Ruim een vijfde van de kiezers, die afgelopen donderdag zijn opgekomen, heeft pas de laatste 24 uur voor het stemmen de finale keuze voor de partij gemaakt, waar men de stem op heeft uitgebracht. Opmerkelijk is dat bij de FVD en PVV kiezers die score het laagst is. Dit wijst er ook op dat het debat Baudet-Rutte weinig invloed op de uitslag heeft gehad.

Ik schrijf dat vooral toe aan het feit dat "welke Nederlandse partij de grootste gaat worden in het Europees Parlement" niet iets is dat Nederlandse kiezers echt een belangrijke vraag van deze verkiezingen vonden. Dat is ook te zien aan het feit dat de FVD- en PVV-kiezers beduidend slechter opkwamen t.o.v. PS2019 (circa de helft) dan het gemiddelde van de Nederlanders (circa driekwart).

Bij de andere landelijke verkiezingen in Nederland is het wel voor kiezers een relevante vraag. Bij de Tweede Kamerverkiezing hangt het samen met de vraag wie de Premier gaat worden (en dat kan veel kiezers opleveren zoals we in 2012 zagen). Bij de Provinciale Statenverkiezingen speelt het ook wel wat minder, maar toch nog meer dan bij de Europese Parlementsverkiezingen.

Heeft de laatste 24 uur voor het stemmen de keuze gemaakt voor die partij

<i>verticaal gepercentageerd</i>	Allen	Stemkeuze bij EP2019									
		VVD	CDA	D66	GrLnks	PvdA	PvdD	SP	FVD	PVV	50Plus
Keuze de laatste 24 uur	22%	19%	24%	23%	20%	21%	19%	22%	13%	10%	38%

- zie de volgende pagina

Kiezers die een andere partij hebben gestemd dan tijdens PS2019 is gevraagd waarom ze van partij gewisseld zijn. Dit betrof ongeveer een kwart van de opgekomen kiezers. Dit zijn de antwoorden gerelateerd aan hun nieuwe partijkeuze. Op de volgende pagina staan de antwoorden gerelateerd aan de vorige partijkeuze.

Waarom stemde u bij de EP2019 op een andere partij dan bij de PS2019?

<i>verticaal gepercenteerd</i>	Allen	Stemkeuze EP2019									
		VVD	CDA	D66	GrLnks	PvdA	PvdD	SP	FVD	PVV	50Plus
De standpunten over Europa van de nieuwe partij	35%	37%	42%	52%	38%	14%	18%	47%	35%	34%	36%
Bij iedere verkiezing weer bepaal ik mijn keuze	26%	14%	32%	28%	36%	25%	41%	21%	13%	14%	28%
De aantrekkingskracht van de lijsttrekker van EP2019	8%	3%	2%	1%	2%	36%	0%	0%	4%	3%	1%
Ik wil graag dat de partij die ik nu kies de grootste wordt	7%	10%	4%	1%	5%	8%	11%	3%	29%	6%	0%
Minder enthousiast over vorige partij	7%	11%	3%	0%	7%	6%	5%	4%	12%	13%	13%
Door het advies van een stemwijzer/kieskompas	5%	5%	6%	1%	4%	2%	13%	4%	2%	4%	15%
Anders	10%	19%	11%	3%	8%	8%	11%	19%	4%	26%	4%
Weet niet/geen antwoord	2%	1%	0%	14%	0%	1%	1%	2%	1%	0%	3%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

- zie de volgende pagina

Het thema van "welke partij wordt de grootste?" lijkt alleen bij PVV-kiezers iets uitgemaakt te hebben t.a.v. een overgang naar FVD. Deze tabel laat ook zien dat SP en FVD de meeste kiezers hebben gehad die hun partij van PS2019 niet meer hebben gestemd, omdat ze minder enthousiast waren over die partij.

Waarom stemde u bij de EP2019 op een andere partij dan bij de PS2019?

<i>verticaal gepercenteerd</i>	Allen	Stemkeuze PS2019									
		VVD	CDA	D66	GrLnks	PvdA	PvdD	SP	FVD	PVV	50Plus
De standpunten over Europa van de nieuwe partij	35%	45%	59%	42%	32%	40%	34%	27%	34%	16%	30%
Bij iedere verkiezing weer bepaal ik mijn keuze	26%	12%	11%	33%	27%	34%	34%	24%	22%	24%	38%
De aantrekkingskracht van de lijsttrekker van EP2019	8%	19%	19%	12%	20%	1%	3%	5%	3%	3%	5%
Ik wil graag dat de partij die ik nu kies de grootste wordt	7%	5%	6%	4%	8%	3%	2%	9%	3%	38%	6%
Minder enthousiast over vorige partij	7%	3%	0%	1%	3%	0%	9%	27%	18%	12%	11%
Door het advies van een stemwijzer/kieskompas	5%	4%	2%	5%	2%	17%	5%	4%	8%	3%	3%
Anders	10%	8%	2%	3%	8%	3%	11%	3%	10%	4%	6%
Weet niet/geen antwoord	2%	4%	1%	0%	0%	2%	2%	1%	2%	0%	1%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

- zie de volgende pagina

Ten slotte hebben we aan de kiezers gevraagd wat hun mening is over de positie van Nederland binnen de Europese Unie. Via de vier antwoordmogelijkheden, geeft dit meer nuance dan alleen de vraag "moet Nederland uit de EU stappen"?

De helft van de Nederlanders wil dus hetzij uit de EU of zoveel mogelijk op de rem trappen. De andere helft wil de EU (geleidelijk) uitbouwen. D66, GroenLinks en de PvdA-kiezers geven vooral de laatste antwoorden. FVD-, PVV-, SP- en 50PLUS- kiezers geven de eerste antwoorden. Kiezers van VVD, CDA en PvdD zitten meer in het midden op dit onderwerp.

Welke van deze standpunten t.a.v. de EU past het best bij u?

<i>verticaal gepercentageerd</i>	Allen	Stemkeuze EP2019									
		VVD	CDA	D66	GrLnks	PvdA	PvdD	SP	FVD	PVV	50Plus
We moeten uit de EU stappen	16%	0%	0%	0%	3%	3%	12%	15%	46%	76%	9%
Binnen de EU blijven, maar zoveel mogelijk op de rem trappen	35%	44%	32%	1%	7%	10%	33%	66%	51%	20%	77%
Binnen de EU blijven, en de samenwerking geleidelijk verder uitbouwen	30%	39%	52%	43%	55%	56%	37%	9%	2%	4%	13%
Binnen de EU blijven, en streven naar een zo groot mogelijke samenwerking	17%	17%	15%	57%	34%	29%	17%	10%	1%	0%	1%
Weet niet/geen antwoord	2%	0%	0%	0%	2%	1%	1%	0%	1%	0%	0%
Totaal	100%	100%	99%	101%	101%	99%	100%	100%	101%	100%	100%